

ANI NEDİR?

Toplum hayatında önemli görevler üstlenmiş, toplumu ilgilendiren önemli olayları bizzat yaşamış veya bu olaylara şahit olmuş kişilerin bu olayları duyurmak için sanat değeri taşıyan bir üslupla yazdıkları yazılara “**anı**” (hatıra, hatırat) denir. Anıların yazıldığı defterlere “**hatıra defteri**” denir.

Anı yazıları yaşanmakta olanı değil, yaşanmış konu alır. Anılar ya günü gününe tutulan notlardan yararlanılarak ya da yaşanan olaylar anımsanarak sonradan yazılır. Her iki durumda da anılar yaşandıktan çok sonra kaleme alınır. Anılarda gözlem esastır. Anılar kişinin kendi özel tarihidir. Mesleki yaşamında başarıya ulaşmış veya şöhreti yakalamış bazı kişiler anılarını yazarlar.

Edebiyat sahasının en yaygın türlerinden biridir. Bu türde verilen eserlerin çok değişik sahalarda oluşu, ona belli bir sınır çizme imkânını zorlaştırır. Anıların önde gelen özelliği, yazarının hayatının belli bir kesitini alması ve çok sonra yazıya dökülmesidir.

İçlerinde anı türünün özelliği bulunabilecek seyahatname, sefaretname, muhtıra, tezkire, menkabe, günlük, otobiyografi ve tarih türleri ile anı türünü karıştırmamak gerekir. Bu türlerin her birinin yazılış gayeleri ayrıdır. Ortak özellikleri ise yaşanmış olaylar üzerine kurulmuş olmalarıdır. Ancak bu özellik, onları birbirinin yerine koyma sebebi olamaz.

Anıların, tarihî gerçeklerin açıklanması sırasında, önemli yardımları dokunur. Anı; tarih değilse de, tarihe yardımcıdır. Devirlerin özelliklerini anlatan anılar, o devrin tarihini yazacaklar için önemli birer belge niteliğindedir. Bundan ötürü, anı yazarı, anılarını yansıtırken tarihî gerçeklerin bozulmamasına çok dikkat etmelidir.

Anı (Hatırat) ile günlük, en çok karıştırılan iki türdür. Bu iki türün en önemli ayrılığı günlüklerin yaşanırken, anıların ise hayatta ya da ömrün sonunda kaleme alınmalarıdır.

Her ne sebeple kaleme alırsa alınsın anı türünde dürüstlük, samimiyet ve sorumluluk duygusu ön plânda tutulmalıdır. Anı yazarken önce konu tespit edilmeli; sonra ya günü gününe tutulan notlar ya da hafızada saklanan olaylar zinciri, plâna göre düzenlenmelidir. Anı yazılırken süslü sanatlı bir anlatımdan kaçınmalı; açık, sade ve akıcı bir üslup kullanılmalıdır. Duygu ve düşünceler, içtenlikle gerçeği yansıtmalıdır.

ANI TÜRÜNÜN ÖZELLİKLERİ

- Anı türünde amaç yaşanılanları başkalarıyla paylaşmaktır.
- **Anılarda yaşanmış olaylar anlatılır.**
- Tanınmış bilim, sanat ve siyaset adamlarının kaleme aldığı anılar onların hayatlarını ve dönemlerini anlatması bakımından önemlidir. Çünkü yaşamakta olanı değil yaşanmış olanı anlatan anı geçmişin tanığıdır.
- **Yazar anlattıklarını kanıtlamak zorunda değildir.**
- Anılarda bilgilendirme amacı vardır.
- **Söyleşi havasında, samimi-içten bir anlatımla, yalın ve açık bir dille yazılır.**
- Genellikle Öyküleyici anlatım tekniğinden yararlanır.
- **Geçmişteki olayların üzerinden zaman geçtikten sonra yazılır.**
- Yazar olayları kendi bakış açısına göre anlattığından öznellik ağır basar.
- **Yazarın yaşamı hakkında bilgi verdiği gibi yazarın yaşadığı dönemde geçen olaylar hakkında da bilgi verir. Bu yönüyle anılar araştırmacılara yol gösterir.**
- Öğretici ve bilgi vericidir.
- **Hem bireysel hem de toplumsal konuları**
- İnanırcılığını arttırmak için mektup, günlük, dergi, gazete gibi belgelerden yararlanabilir.
- **Anılarda birinci kişi anlatımı yani kahraman anlatıcı bakış açısı söz konusudur. Anlatıcı yazarın kendisidir.**
- Anıları çekici kılan şey içtenliği, gerçeğe uygunluğu ve dilidir.
- **Anılarda abartıdan ve yapay anlatımdan kaçınılır.**

Anı (Hatıra) Türü Tarihsel Gelişimi

Batıda en çok yaygın bir tür olup ilk örneğini eski Yunan sanatçısı Ksenophon'un "Anabasis" adlı eseriyle vermiştir. Eflatun'un birçok eseri bu türdendir.

18. yüzyılda; J. J. Rousseau'nun " İtiraflar" Goldoni'nin "İyilik Sever Somurtkan", Goethe'nin "Şiir ve Gerçek Andre Gide'nin "Jurnaller "bu alanda önemli eserlerdir.

19. yüzyılda [Fransız edebiyatında](#); Victor Hugo'nun"Gördüklerim", Stendhal'ın "Bencillik Anılar, Verlaine'nin " İtiraflar; [Rus yazar](#) Tolstoy'un "İtiraflarım"...

20. yüzyılda dünyanın her ülkesinde çok sayıda edebiyatçı bu türde eserler vermeye devam etmektedir.

TÜRK EDEBİYATINDA ANI

Türk Edebiyatında şüara tezkireleri, menakıpname, siyer, vakayiname, gazavatname, fetihname, sefaretname gibi eserler bilinen anlamıyla birer anı olmasalar bile bu türün özelliklerini taşırlar. Hatırat terimi yeni bir terim olmasına rağmen işlerliği bakımından tarihle yaşıttır. Roma imparatoru Sezar'ın Gallia Savaşı, Göktürk Hükümdarı Bilge Kağan'ın Göktürk Kitabeleri, Baburşah'ın Baburnamesi bu türün ilk örnekleri sayılabilir.

Hatırat kelimesi bizde 19. yy'dan itibaren Muallim Naci'yle kullanılmaya başlanmıştır. Muallim Naci, Lûgat-ı Naci isimli eserinde hatıra kelimesinin karşısında "hatırda kalmış olan hususi keyfiyet, cem'i hatırat" açıklaması vererek bu türün ilk açıklamasını yapmıştır. Son yıllarda ise hatıra ve hatırat yerine anı kelimesi daha sık kullanılmaktadır.

Osmanlı döneminde 19. yy ortalarına kadar yazılan tezkire, menkıbe gibi eserler tam olarak bir anı özelliği taşımaz.

Bu dönemde anı özelliği taşıyan pek az eser verilmiştir. Barbaros Hayrettin Paşa'nın Gazavat-ı Hayreddin Paşa, Keçecizade İzzet Molla'nın Mihnet-i Keşan, Akif Paşa'nın Tabsıra adlı eserleri hatıra türündedir.

1870'den sonra hatırat türüne ait kitaplar çoğalmaya başlar. Ziya Paşa'nın Tanzimat döneminin ilk anı kitabı olan Defter-i Amal adlı eseri, Muallim Naci'nin Medrese Hatıraları, Ömer'in Çocukluğu adlı eserleri ilk örneklerdir.

Cevdet Paşa'nın Tezakir ve Maruzat adıyla yayımlanan evrakı ise dönemin siyasi olaylarını anlatan ve yorumlayan ilk hatırat örneğidir.

Ebuziya Tevfik'in Yeni Osmanlılar Tarihi de Abdülaziz devrinin ortalarından başlanarak 1876'ya kadar devam eden siyasi olayların anlatıldığı önemli bir hatıradır.

Akif Paşa Tabsıra

Namık Kemal Magosa Hatıraları

Ziya Paşa Defter-i Amal

Muallim Naci Ömer'in Çocukluğu

**Halit Ziya Uşaklıgil Kırk Yıl, Saray ve Ötesi,
Bir Acı Hikâye**

Ahmet İhsan Tokgöz Matbuat Hatıraları

Mehmet Rauf Edebî Hatıralar

Hüseyin Cahit Yalçın Siyasî Hatıralar, Edebî Hatıralar

Halit fahri Ozansoy Edebiyatçılarımız Geçiyor

Yahya Kemal Beyatlı Siyasî ve Edebî Portreler

Yusuף Ziya Ortaç Portreler

Halide Edip Adıvar Türk'ün Ateşle İmtihanı

Mor Salkımlı Ev

Beşir Ayvazoğlu Defterimde Kırk Suret

Ahmet Rasim Falaka, Eşkal-i Zaman

Falih Rıfkı Atatürk'ün Bana Anlattıkları

Atatürk'ün Hatıraları

Çankaya

Şevket Süreyya Aydemir Suyu Arayan Adam

Yakup Kadri Zoraki Diplomat

Politikada 45 Yıl

Refik Halit Karay İstanbul'un İç Yüzü

Üç Nesil Üç Hayat

Ercüment Ekrem Talu Dünden Hatıralar

Nihat Sami Banarlı Yahya Kemal Yaşarken

Oktay Akbal Şair Dostlarım

Halide Nusret Zorlutuna Bir Devrin Romanı

Samim Kocagöz Bu da geçti Ya Hu

Necip Fazıl Kısakürek Babıali

Abdülhak Şinasi Hisar Geçmiş Zaman Köşkleri

Halikarnas Balıkçısı Mavi Sürgün

Kazım Karabekir İstiklal Harbimiz

Haldun Taner Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil

GÜNLÜK-ANI KARŞILAŞTIRILMASI

- ☒ Anılar yayınlanmak amacıyla yazılırken, günlükler yazılırken yayınlamak amacı güdülmez.
- ☒ Günlükler özel yaşam, düşünce ve duyguları yansıttığından daha doğaldır. Aynı doğallık anılarda yoktur.
- ☒ Anılar yayınlanmak amacıyla yazıldığından üslupları titizdir. Günlüklerde ise ifadeler dağınık, ama daha hür ve yapmacıksızdır.
- ☒ Günlükler günü gününe yazılır. Anılar ise olaylar yaşandıktan sonra anlatılır.
- ☒ Günlükler günü gününe yazıldığından olaylar unutulmadan yazılır. Bu yüzden belge olma yönü daha güçlüdür. Anılarda ise hatırlananlar yazılır. Bu yüzden tarihi aynen yansıtmaktan uzaktır.
- ☒ Anılar öğreticilikte günlüklere göre daha üstündür. Günlükler daha çok insanların yaşamıyla ilgili metinlerdir.
- ☒ Günlükler olayı yaşayan; anılar ise yaşayan, gören, duyan tarafından yazılabilir.
- ☒ Anıda da günlükte de içten bir anlatımın olması ortak özellikleridir.